

Eesti Karskusliidu tegevus 1. apr. 1934 — 1. apr. 1935.

Sissejuhatuseks.

Üldjooni karskusliikumise praegusest seisukorrast meil ja mujal.

Karskusliikumise praegusest seisukorrast õigema pildi saamiseks ei pääse me küsimuse vaatlemisest osalt Soome ja Ameerika keeluseaduste kaotamise tagapõhjal. Nende keeluseaduste kaotamist tuleb karskusliikumise seisukohast pidada kahtlemata viimaste aastate kõige tähtsamaks sündmuseks. Seda on püütud tõlgitseda tunnusena, nagu oleksid igasugused kitsendused ja keelud alkoholi suhtes juba oma aja ära elanud, eluvõõraiks osutunud ja nagu oleks „elu ise“ nad ajaloo kolikambri heitnud. Meil osalt realiseerisid need meeleolud, muidugi koos muude kaalutlustega, kohaliku keeluõiguse kaotamise ja alkoholile senisest suurema vabaduse andmise kujul. Keeluseaduste kaotamist on hakatud pidama aga ühtlasi ka karskusliikumise, tema meetodite ja taktika kriisiks, kuna kitsenduste propaganda olevat olnud seni karskusliikumise olulisimaks osaks.

Kõik see näitab ainult, et ei tunta keeluseaduste langemise tõelikke põhjusi. Määratu suurte summadega hästi organiseeritud keeluseadusevastane propaganda, millele soodustava tegurina seltsis majanduskriis, lõi keeluseadustele ebasoodsa meeleolu ja kukutas need, mitte miski muu. Majanduskriisiaegsed ärevad meeleolud olid soodsaimaks pinnaks igasugustele mõjustustele, mis lubasid kaotada tööpuuduse ja eluraskused. Keeluseadusevastane propaganda jagas sedalaadi lubadusi väga heldelt. Peale selle me oleme näinud, kuidas säärase illusioonide tekitamisega ei ole loonud kõikumise mitte ainult keeluseadused, vaid paljud muudki senised toekspidamised ja seisukohad. Ameerika Kõrtside Vastase Liidu peasekretär dr. Ernest H. Cherrington, tuues rea fakte keeluseadusevastase võitluse meetodeist ja taktikast, ütleb kokkuvõttes: „Kõik võimalikud vahendid, mille poliitika ja raha võisid kindlustada, et keeluseadust kukutada, kasutati ära: suurlinnade ajakirjandus, mis ulatub enamikkusse majapidamistest, kinotrust, raadiojaamad, mõnikord terroriseeritud poliitikategelased, valitsus omade määratute võimuvahenditega, julged väited, et keeluseaduse kaotamine lõpu teeb töötaolekule ja üldse majandusliku kriisi lõpetab, kõik need jõud mobiliseeriti keeluseaduse vastu. Alkoholiküsimus ise lükati täiesti kõrvale.“ (Int. Zeitschr. 1933, lk. 222). Sellele lisaks ainult üks näide paljude hulgast: 1930. a., nagu kindlaks tehtud, andsid 53 Ameerika miljonäri „Keeluseaduse Vastasele Seltsile“ toetust 40 miljonit dollarit (meie riigi 2 aasta eelarve!) keeluseaduse vastaseks propagandaks. Muidugi kaalutlustel, et see summa kannab lähemas tulevikus häid protsente. Ja kannabki. Kui selle juurde arvata veel, et riiklik võim ei pööranud küllalt tähelepanu keeluseaduse teostamisele, siis on pilt üldjoontes selge. Ei saa siiski salata, et ka karskusliikumiselegi langeb osa vastutust keelu-

75-115-37.

seaduse kukutamise pärast, eriti Ameerikas, mis ei moodustanud küllalt kindlat ühisfronti keeluseaduse kaitseks, olgugi et karskusliikumisel ei oleks ühelgi juhul võimalik olnud murdosagi sellest rahahulgast välja panna, mida võis alkoholikapital. Just praegu on Ameerika kõik karskusmeelsed ringkonnad ja eriorganisatsioonid kiriklikkudest ringkondadest lähtunud algatusel koondumas ühiseks liiduks, et parandada varemata vigasid. Ei ole üldseisukorra iseloomustamiseks ka huvitusetä ära märkida, et mitte igal pool Ameerikas ei ole keeluseadus kadunud, vaid mõnes osariigis on ta alles jäetud. Üldmeelolu Ameerikas pole ka sugugi nii alkoholisõbralik nagu võiks arvata, mida näeme osalt sellestki, et 23% päevalehtedest ei avalda üldse mitte alkoholi. jookide kuulutusi (152 päevalehte), või avaldavad ainult nõrgemate jookide omi (273 päevalehte). Välisreklaami korraldavad ühing omal viimasel aastakoosolekul otsustas lõpetada alkoholi reklaami tänaval, missugune otsus maksab ühingu 5 milj. dollarit. Soome keeluseaduse kaotamise tulemusi iseloomustab osalt joobnud olekus arreteerit. arvu võrdlus 1931. a. (keeluseaduse viimane aasta) ja 1934. a. vahel. Hoolimata sellest, et politsei praegu käitub üldiselt „pehmemalt“ joobnute suhtes oli arreteerit. arv 1934. a. siiski keskm. 38,7% suurem 1931. a. arvust, tõustes enam kui pooltes läänides 57,2—130,4%. Väiksem juurdekasv on üldiselt olnud rannikuil, kus varem keeluseadust rohkem rikuti ja seega ka joomine juba keeluseaduse ajal oli suurem.

Kas on aga olemas karskusliikumise kriisi? Karskusliikumise seestmist kriisi üldiselt ei ole. Mõningad ümberorienteerumise vajadused, taktika muutmised ja kohanemised muutunud oludele, ei tähenda veel mingit tõeliku kriisi. Kõige rohkem võime öelda, et karskusliikumisele on tekkinud mõnel pool teatavaid raskusi. Üks neid raskusi on keeluseaduse kaotamisega ühenduses tekkinud ja tekitatud meeololu, mis peab mõjutiiks igasuguseid kitsendusi alkoholile. Ja kuna väidetakse, kitsenduste propa ganda olevat seni olnud karskusliikumise tähtsaim võitlusvahend, siis mõnedki muutuvad kahtlevaiks karskustöö tulemuste kui ka tööviiside suhtes üldse ja kõnelevad kriisist. Ometi on põhiliselt vale, nagu näeks karskusliikumine kitsenduste maksmapanekus oma pearelva. Üksikuil olukordadel ja üksikuil juhtudel on, võib olla, võidud kalduda liialdustessegi, kuid üldine joon on olnud niisugune, et kitsendustel peab olema rahvamaasid enamiku hingeelus soodne pind või jälle on kitsenduste teostamine ilma selletagi eriti kerge ja tulemusrikas. Näit. alkoholireklaam on asi, mis teenib alkoholikapitali huvisid, taotledes alkoholi tarvitamise suurenemist, kuid on ka kergesti keelatav, ilma et kunagi tekiks opositsiooni sellele massides. Või kas tekitaks opositsiooni rahvahulkades karskustöö autojuhtide juures, kes sõites peavad vastutama teiste inimeste elu eest? Teine raskus, mis mitte igal pool ei esine, on liiga politiseerunud õhk-kond ja majanduslikkude probleemide lahendamisele suunatud tegevus, mille tõttu karskusküsimus jäetakse rohkem kõrvaliseks asjaks. Kolmas raskus karskusliikumisele on üksikutes maades ainelist võimaluste vähenemine, mis takistab tööd arendada tarviliku intensiivsuse ja ulatusega. Meil see annab end eriti tunda. Võrreldes meie olukorda näit. Soomega (Skandinaavia riikidest kõnelemata) näeme, et Soomes on karskustöö riiklik toetus ligi 35 korda suurem meie omast! Või kui võtta seda ka ainult suhteliselt rahvaarvuga, siis ikkagi vähemalt 10 korda.

Karskusliikumise rahvusvahelisse korraldusse tõi teatava pöörde Londonis 1. a. peetud rahvusvaheline karskuskongress, kus otsustati asutada Ülemaailmaline Alkoholismivastane Liit, mille organiseerimistööd edenevad jõudsasti. Aastavahetusel asutati Tokios peetud Idamaade karskuskongressil, kust osa võtnud umb. 3000 inimest, Idamaade Karskusliit.

Vaadeldes liikumist üksikutes maades, paistab silma, et esikohal sammuvad siin endiselt Skandinaavia riigid oma võimsa karskusorganisatsiooniga, erit Rootsi, kus jätkub liikumise ühtlane tõus. Rootsi karsk-

laste päevaküsimusteks on muuseumis alkoholimaksude tõstmine, et selle kaudu, Taani ja Inglismaa eeskujul, vähendada alkoholi tarvitamist, alkoholireklaami keelamine, erahuvide kõrvaldamine alkoholi tööstusest ja kaubandusest ja alkoholikute hoolekande paremale järjele tõstmine. Tugev kultuur- ja kasvatustöö on Rootsi (kui ka teiste Skandinaavia riikide) karskustöö tähtsamateks töövahenditeks otsese alkoholivastase selgitustöö kõrval. Taani, kohaliku keeluõiguse klassiline maa, jätkab heade tulemustega võitlust sellel pinnal. Valitsuse poolt moodustati 30 liikmeline komitee alkoholiküsimuse uurimiseks. Norras on algatatud sama mõtet. Soome karskusliikumine on juba toibunud keeluseaduse kaotusega seotud masendusmeeleolust ja sammub samuti tõusu teed. Riiklikku toetust suurendati ligi 50% (2 milj. margalt 2 milj. 950 tuh. margale). Teoksil alkoholikute hoolekandeseadus. Saksa on karskusliikumine Hitleri režiimi ajal koondatud ühe keskuse juhtimisele. Selle keskuse (Reichsfachgemeinschaft zur Bekämpfung des Alkoholismus) juhid määrab sise-minister. Tähtsat osa mängib praeguses saksa karskustöös tüttervishoidlik moment. Ka seadusandlikke kitsenduse taotellakse. Sakslaste eneste arvates on karskusliikumise olukord parem kui varemalt. Inglismaal löödi hiljuti ülemkojas kibedaid lahinguid alkoholireklaami keelamise eelnõu ümber, ilma et oleks suudetud sellele enamust saada, kuigi eelnõu pooldajate arv oli õige suur ja nende hulka kuulus rida nimekaid isikuid. Inglise raadios ei lubata enam ühenduses tantsumuusikaga edasi anda joogilaule. Prantsusmaal areneb veinipropaganda. Selleks on moodustatud ka eriline naiskomitee. Ka on suurendatud päevast veininormi sõja-vaes. Selle kõrval aga õnnestus Pariisis viinamarjade käärimisvaba kasutamist pooldavate arstide kongress hästi. Šveitsis maksustati sisemaa veinid. Käärimata mahlade valmistus ja tarvitamine suureneb alatasa.

Kodumaaliselt frondilt nimetaksime kõigepealt muudatusi alkoholiseadusandluse alal. L. a. kesksuvel kaotati kohalik keeluõigus ühes selle alusel maksmapandud keeldudega 45 vallas, samuti kaotati omavalitsuste õigused joogikohtade lubade ja joogikohtade lahtioleku aja otsustamiseks. Loodi võimalus öölokaalide avamiseks, millist võimalust rohkesti on kasutatud. Positiivsena tuleb märkida seaduse võetud määrust, mis keelab ülistada avalikult alkoholiseid jookke ja nende tarvitamist. See eeskiri aga ei käi siiski alkoholsete jookide tehaste ega müügi-asutiste reklaami kohta, kuivõrd seal ei ülistata nende jookide tarvitamist üldse. Kõvemalt kätt on hakatud tarvitama ka ulakate ja mürgeldajate vastu, andes prefektidele õiguse nende karistamiseks. Alkoholikute perekondadele võib tuua teatavat kergendust hoolekande seaduse muutmine, mis võimaldab omavalitsuste kaasabil kinni pidada alkoholiku palka ja välja maksta seda tema perekonnale, kui viimane on abivajavas seisukorda sattunud.

Karskusliikumises võiksime märkida E. Karskusliidu tegevusalalt eeskätt uue välistegevuse kava maksmapanekut, milles fikseeriti Liidu välistegevuse üldine raamistik ja määrati ametisse vabatahtlike jõududena karskusnõunikud. Kodukasvatustöö areneb senisest suurema kavakindlusega, omandades järjest laiema ulatuse. Noorsoo- ja üliõpilaskarskustöö näitab pärast teatavat seisakut ja tagasiminekut jälle tõusu tendentsi. Lastekarskustöö, mida tehakse E. Õpet. Liidu kaudu, on enam-vähem säilitanud omad senised positsioonid. Alkoholikute paranduskodu asutamisele tegi takistusi Valitsuse nõusoleku tagasivõtmine mõisa müümiseks Liidule. Kindlam alus rajati alkoholiküsimuse teaduslikule uurimisele, fikseerides talle selged sihtjooned. Kõiki alasid aga pigistab ainealine kitsikus, vähendades tööviljakust ja üksikute alade väljaarendamist. Tegevus organisatsioonides näitab paljudes kohtades rõõmustavat tõusu. Nimetame tüsedamatest organisatsioonidest

ainult näitena mõne üksiku ja täiesti juhuslikus järjekorras: Kanepi Laulu Seltsi Karskusosakond, Kioma k/s. „Püsimus“, „Karskuse Sõber“, Tartus, Vana-Antsla k/s. „Eha“, Saru Noorte Karskustoimkond „Helin“, Pindi Karskustoimkond, Võõbste k/s. „Koit“, Maasi Karskustoimkond, Tapiku k/s. „Vesta“, Norra Karskustoimkond „Kündjä“ ja paljud teised, kes on kujunenud oma ümbruskonnas mõjuvaiks kultuurteureiks.

Väga tähtsaks sündmuseks karskuse seisukohast tuleb pidada prof. dr. theol. H. B. Rahamäe valimist piiskopiks. Piiskop Rahamägi, end. E. Karskusliidu esimees, on veendunud karsklane ja tema eeskujul kui ka mõjuvõim sel kõrgel kohal on väga suure tähtsusega. Aastavahetusel peetud omavalitsustegel. kongressil peaministri aset. K. Eenpalu nõudis kindlal kujul alkoholi eemalhoidmist omavalitsuste asjaajamisest ja rahvusliku kasvatuse kongress võttis vastu mitu karedat resolutsiooni, milles hukka mõisteti kõrtsikultuuri harrastamine ja üliõpilaste alkoholitarvitamine.

Surm röövis meie liikumiselt kaks ideelist töömeest. Üks neist, prof. M. J. Eisen, uueaegse karskusliikumise algataja ja Liidu auliige, suri ligi 77 a. vanusena (sünd. 28. sept. 1857) 6. augustil l. a., ja teine — end. õpet. ja põllumees, Liidu usaldusmees Märt Evert Uusnas Viljandimaal, lahkus ligi 54-aastasena (sünd. 21. nov. 1880) 5. nov. l. a. M. Evert oli esimene eesti tegelane, kes jättis suurema päranduse karskustööks. Ta pärandas E. Karskusliidule 1000 krooni, pannes seega aluse uuele ja ilusale traditsioonile. Selle summaga kavatakse asutada annetaja-nimeline erikapital.

E. Kubjas.

I. Liidu organisatsioon.

Eesti Karskusliidu koosseisu moodustavad karskusseltsid, kohalikud karskustoimkonnad, üksikud erialalised karskusliidud, Liidu osakonnad ja Liidu kodukasvatustoimkond, usaldusmehed ja auliikmed. 1. aprillil 1935. a. oli Liidul 132 organisatsiooni, mis jagunesid järgmiselt: 1) kohalikke karskustoimkondi 76, 2) karskusseltse 32, 3) noorte karskustoimkondi 16, 4) erialalisi karskusliite 2 (Naiste ja Kristlik Karskusliit), 5) muid organisatsioone 6. Osakondi oli Liidul 3, karskustöönikkude ringkondi 6..

Asukoha järele organisatsioonid jagunevad järgmiselt: Harjumaal 6, Järvamaal 15, Läänemaal 2, Petserimaal 6, Pärnumaal 8, Saaremaal 6, Tartumaal 33, Valgamaal 9, Viljandimaal 15, Virumaal 7 ja Võrumaal 15. Aasta jooksul on maha kustutatud 8 organisatsiooni ja uusi juure tulnud 8.

Usaldusmehi oli 1. aprillil 1935. a. 100, neist aasta jooksul juure tulnud 23. Maade kaupa on usaldusmehi: Harjumaal 4, Järvamaal 9, Läänemaal 10, Petserimaal 4, Pärnumaal 12, Saaremaal 7, Tartumaal 17, Valgamaal 2, Viljandimaal 7, Virumaal 15, Võrumaal 13. (Nimestik aruande lõpus.)

Auliikmeid oli Liidul 19, neist kodumaa tegelasi 12 (neist suri 1) ja välismaalasi 7. (Nimestik aruande lõpus.)

Liidu juriidilisel vastutusel tegutseb Eesti Noorsoo Karskusliit 83 organisatsiooniga umbes 3500 üksikliikmega.

II. Juhtimine ja asjaajamine.

Liitu juhivad 18-liikmeline kesktöimkond ja 6-liikmeline juhatus. Kesktöimkonda kuulusid tähestikulises järjekorrad järgmised isikud: 1. Elango, Aleksander — ülikooli õppejõud, II abiesimees; 2. Elisto, Elmar — keeleteadlane, abikirjatoimetaja; 3. Ernits, Vil-

lem — mag. phil.; 4. Huik, Ferdinand — advokaat; 5. Ibius, Otto — üliõpilane; 6. Jakunoviš, Joosep — erukapten; 7. Kuum, Aleksander — kirikuõpetaja, esimees; 8. Laats, Melanie — õpetaja; 9. Mäelo, Bernhard — pangategelane; 10. Olup, Friedrich — üliõpilane; 11. Parson, Ferdinand — koolijuhataja; 12. Peets, Arnold — ajakirjanik; 13. Pähn, August — kirikuõpetaja; 14. Põld, Helmi — õpetaja; 15. Riomar, Ida — õpetaja; 16. Tauts, Jaak — koolijuhataja, I abiesimees; 17. Tõnisson, Jaan — riigitegelane, prof.; 18. Tõlp, Juhan — õpetaja, kirjatöömaja.

Kesktoimkonna liikmete asemikkudeks olid: 1. Puskay, Jaan — kirikuõpetaja; 2. Mark, Heinrich — õpetaja; 3. Adamson, Mart — käsitöoline; 4. Sirel, Joann — pangadirektor.

Juhatuses olid: 1. Elango, Aleksander — II abiesimees; 2. Kubjas, Eduard — kirjatöömaja; 3. Kuum, Aleksander — esimees; 4. Mäelo, Bernhard — laekur; 5. Olup, Friedrich — abikirjatöömaja; 6. Pähn, August — I abiesimees. Juhatuseliikmete asemikud: 1. Mark, Heinrich; 2. Tõlp, Juhan; 3. Riomar, Ida.

Revisjonitoimkonda kuulusid: 1. Arbeiter, Hans — õpetaja; 2. Laurson, August — üliõpil.; 3. Sõster, Õie — üliõpilane. Liit laseb iga aasta oma arvepidamist revideerida ka välisrevidendil.

Liidu instruktoriks oli Hansson, Rudolf.

Osakondade instuktorid: Valga - Võrumaa osak. — Kull, Karl Johannes, Valga, Poska t. 13; Kesk-Eesti osak. — Arn. Oksa, Pärnu, Aleksandri t. 3.

Liidu karskuskõnnikud: 1. Harjumaa — Depman, Johan, Harjumaa rahvaülik. juhat., Ravila, Kose; 2. Virumaa — Huik, Ferdinand, advokaat, Rakvere, Saue t. 2; 3. Järvamaa — Pähn, August, kirikuõpetaja, Koeru; 4. Viljandimaa — Ibius, Otto, üliõpil., suvel: Soosaare v., Põltsamaa, Adra pk., talvel: Tartu, G.-Adolfi 18; 5. Petserimaa eesti osa — Jaagomägi, Alfred, põllumees, Meremäe v., Pankjavitsa; 6. Petserimaa vene osa — Klaad, Albert, üliõpil., Senno v., Irboska-Vaksal, pk. 24.

Liidu büroos olid: alaline sekretär Kubjas, Eduard ja ametnikud pr. Palm, Lüüdia ja Prink August (mõlemad poole tööjõuga). Büroo juures on teaduslik raamatukogu. Liit asub omas majas Tartus, Gustav-Adolfi t. 18. telefon 404.

Juhatus pidas 22 koosolekut arutades läbi 174 asja. Kesktoimkond pidas 5 koosolekut ja arutas läbi 38 asja.

III. Tegevus.

A. Üldtegevus.

Liidu büroo kaudu on jagatud mitmesugust suulist ja kirjalikku informatsiooni ja antud juhtnõore, valmistatud juhatuskirju ja kavu ja tehtud kõiksugu muid vajalikke korraldustöid ning peetud kontakti mitmesuguste organisatsioonide, asutiste ja isikutega kodu- ja välismaal ning korraldatud Liidu majapidamist.

Üldise selgitustöö alal on korraldatud Liidu keskkoha, tema osakondade ja tegelaste poolt kogusummas 464 mitmesugust rahvakoosolekut umbes 29 273 osavõtjaga, 46 õpilaskoosolekut ja karskustundi 2566 osavõtjaga ja kasutatud raadiot mitmesuguste ettekannete üleandmiseks 7 juhul (karskuspüha ja kodukasvatustloengud).

Organisatsioon külastati tegevusaasta jooksul 35. Külastuste puhul tutvuti võimal. põhjalikult iga org-i seisukorraga ja püüti koos org-i tegelastega leida vahendeid selgunud puuduste kõrvaldamiseks ja tegevuse süvendamiseks. Külastuste kohta koostati üksikasjalikud aruanded.

Org-ide liikmeskonnaga ligema kontakti loomiseks ja teatavaks vastutasuks Liidule tasutava liikmemaksu eest saadeti igale org-i liikmele Liidu poolt liikmeraamat.

„Tööjuhataja“ Liidu org-idele. Org-ide tegevuse kirjalikuks instrueerimiseks Liit käesolevast tegevusaastast peale saadab neile 3 korda aastas erilise „Tööjuhataja“ nimelise vihu, mis sisaldab töökavad ja tegevusjuhist järgneva hooaja tööks. Seni anti tööjuhatusi juhuslikumalt saadetavais ringkirjades.

Liidu kohalikkude org-ide vaheline seltskondl. tegevuse ja karskustöö võistlus. Org-ide ergutamiseks intensiivsemale tegevusele töötati välja ja saadeti org-idele kätte ülalnimetatud võistluse määrustik. Selle alusel võetakse võistlevate org-ide tegevus hindamisele pärast järgmise tegevusaasta lõppu. Hindamiseks on ette nähtud punktide süsteem. Teatava ülesande teostamise eest arvatakse teatav arv punkte, ja et kõik org-id, nii suured kui väikese liikmete arvuga, oleksid enamvähem ühtlastes tingimustes, seepärast punktide üldarv jagatakse iga org-i liikmete arvuga. Auhindu on 8, neist kolm esimest rahalised (50, 30 ja 10 kr.), teised kirjanduslikud.

Uus välistegevuse kava ja selle rakendus. Aruande aastal peetud asemikkudekogu koosolek kinnitas uue välistegevuse kava, milles fikseeriti Liidu välistegevuse üldised raamid lähemaiks aastaks. Talvisel hooajal asuti juba kava rakendamisele. Kava kohaselt jaotati kogu Eesti maa-alala ringkondadesse. Iga ringkonna jaoks on ette nähtud eriline karskusnõunik, kes valitakse Liidu kesktöimkonna poolt. Esialgu valiti 6 nõunikku (vt. aruande II pt.) ametisse, peale selle seal, kus on osakonnad, täidavad ühtlasi nõunikkude ülesandeid osakondade instruktorid. Nõunikud puuduvad veel ainult Lääne- ja Saaremaa jaoks (Tartumaa on Liidu keskkoha hooleks). Nõunikkude ülesandeks on iga aasta külastada oma ringkonnas asuvaid Liidu org-e, korraldada kõnekoosolekuid, tegelaste nõupidamisi, kursusi jne. Uus töökorraldus taotleb tihemat kontakti kohtadega ja üldse seltskonnaga. Nõuniku amet on mittepalgaline (tasutakse ainult tegelikud kulud). Kõik nõunikud on juba asunud võimaluste piires töösse, luues kontakti oma ringkonna tegelaste ja org-idega, valmistades tegevuskavu jne. Viljandimaa karskusnõunik härra O. Iibus külastas ja instrueeris pea kõiki seal asuvaid, karskus-org-e, korraldas rahvakoosolekuid ja organiseeris karskuspäevad Põltsamaal (peeti ära mais). Virumaa karskusnõunik advok. F. Huik külastas org-e, esines kõnedega ja korraldas Virumaa karskuspäevad Rakveres. Põltsamaa karskusnõunikud hr. Klaad ja Jagomägi tegid organiseerimistööd omas ringkonnas ja selgitasid edaspidiseid tegutsemisvõimalusi, Harjumaa karskusnõunik hr. J. Depman korraldas karskuspäevad ja koduõhtu Kosel ja Ravilas ja otsib ühendust oma ringkonna tegelastega edaspidise töö mõttes. Järvamaa karskusnõunik hr. Pähn kavatseb oma ringkonna org-e külastada suvel.

7. jaanuaril s. a. korraldati Tartus keskkoha tegelaste, instruktorite ja nõunikkude ühine nõupidamine välistegevuse korraldamise küsimuses.

Alkohoolikute paranduskodu asutamiseks näisid avanevat väljavaated kui Vab. Valitsus nõustus müüma Liidule Vana-Võidu mõisa südame. Kõik eeltööd ja kavad olid juba valmis ja korraldused maa planeerimiseks tehtud, kui müügi nõusolek tagasi võeti, mis teiste välja-vaadete puudumisel tekitas küsimuses ajutise seisaku.

Kirjalikke kõnesid ja loenguid ja huviõhtute kavu on juure valmistatud ja neid on kasutatud umbes 95 korda.

Karskuseksameid on sooritanud alamas astmes 21 isikut ja keskmises 1 isik.

Liidu häälkandja „Külvaja“ ilmus endiselt informatsioonilehena 10 numbrit aastas. Lehte levitatakse umbes 650 eksemplari.

Kirjastatud on E. Kubjase, Ed. Treu ja J. Tõlpi koostatud „Ühislauluvara“, II trükk, 6000 eks.

XV karskuspüha korraldati 4. nov. Sel puhul korraldati 247 (l. a. 181) rahvakoosolekut 29 766 (l. a. 21 878) osavõtjaga. Karskuspühaks saadeti Liidu poolt vastav üleskutse ja Liidu läkitus, pr. Öilme Ploompuu-van Nesti koostatud brošüür „Eeskuju ja kasvatus“ ühes koduse kasvatus-õpiringi töökavaga kõigile koolidele, kultuurhariduslikkudele organisatsioonidele, kirikutele ja Liidu liikmeskonnale. Raadio kaudu anti edasi karskuspüha avaõhtu 3. nov. Karskuspüha puhul ilmus ajakirjanduses 21 mitmesugust kirjutust. Ruumi järele ilmus ajakirjanduses karskuspühaga seotud asju umbes 9,5 meetrit ajalehe veergu.

Ajakirjandusele saadeti informatsiooni 19 korda 52 eriasjas.

Liidu aastapäeva puhul korraldati koosviibimine ühes teadusliku kõnega.

Rahvaülikoolide kuulajaskonnale Kundas ja Ravilas korraldati loengud alkoholiküsimuse põhiprobleemide üle, kummaski rahvaülikoolis à 5 loengut.

Noorsoo karskustöö küsimuste kaalumiseks ja paremale järjele tõstmiseks, samuti ka Noorsoo Karskusliidu aineliste raskuste lahendamiseks korraldati mitmed nõupidamised Noorsoo Karskusliidu tegelastega, saavutades rea positiivseid tulemusi.

Koostöö teiste kultuurorganisatsioonidega. Et saavutada tihedamat koostööd alkoholivastases võitluses mitmesuguste karskusmeelsete kultuurorg-idega ja nende tegelastega, selleks loodi eriline E. Karskusliidu sõprusorg-ide instituut. Vastavate organisatsioonide poole pöördatakse ettepanekuga, hakata Eesti Karskusliidu sõprusorganisatsiooniks. Sõprusorganisatsioonid saavad Liidult püsivalt informatsiooni ja tööjuhiseid, neile võimaldatakse osavõtt Liidu ettevõttest (kongressid, kursused jm.). Omalt poolt sõprusorg-ide aitavad võimalust mööda kaasa karskus- ja kodukasvatustöös ning informeerivad Liitu enda sellekohasest tegevusest. Et hoiduda organisatsioonide arvu suureks paisutamisest koh-tadel, mis mõnelgi pool on kujunenud seltskondlikule tööle juba kahjulikuks, hoidub Liit tarbekorral oma organisatsiooni asutamisest sõprusorga-nisatsiooni tegevuspiirkonnas. Sõprusorganisatsiooniks olemine ei ole seotud mingisuguste rahaliste kohustustega. Sõprusorganisatsioonide nimes-tikku kannab Eesti Karskusliit ainult need organisatsioonid, kes annavad selleks omalt poolt nõusoleku. (Esimese sõprusorg-ina kanti Liidu nimes-tikku uue tegevusaasta alul Kivi-Vigala Perenaiste Selts).

Karskustegevuse kava koostati ÜENÜ osakondade jaoks ÜENÜ keskjuhatuse soovil.

Karskusseadusandlike probleemide kavakindlama ja asjatundlikuma läbitöötamise huvides valiti tegevusaasta lõpul Liidule eriline alaline referent karskusseadusandlike küsimuste jaoks. Alaliseks referendiks paluti õigusteadlane Paul Vihalem.

Ankeet kohaliku keeluseaduse küsimuses. Möödunud tegevusaastal tehti tähtsaid muudatusi meie alkoholiseadusand-luse alal. Kõige olulisemaks aga tuleb neist muudatusist pidada koha-liku keeluõiguse kaotamist. Et mõningat selgust muretseda teataval määral üksteisele vasturääkivate väidete suhtes, mis kohal. keelu-seaduse kohta esitatud, korraldas Liit 45 keeluvalla tuntumate tegelaste keskel ankeedi 1. a. sügisel. Ankeedi tulemused on esitatud käesoleva aru-ande lõpus.

Alkoholiküsimuse teaduslik uurimistöö. Eesti Karskusliidu juures on Villem Reimani ja prof. J. Bergmani nimeline Eesti

karskusliikumise ajaloo uurimise kapital, millele omal ajal alus pandi mõlema tegelase annetustist. Lisaks sellele on rida karskustegelasi määranud Liidule toetust alkohoolikute parandusküsimuste läbitöötamiseks. Need ja mõned teisedki väikesed summad loovad teatavad võimalused alkoholi-küsimuse teaduslikuks uurimiseks. Et neid summasid saab kasutada ainult määratud otstarbeks, siis Liit asus alkoholi-küsimuse teadusliku uurimistöö korraldamisele. Selleks koostati vastavad põhilausead, mille järele karskus-küsimuse teaduslikku uurimistööd kavatsetakse korraldada eriti eesti ja eeskätt sotsiaalse ainestiku alal, et kindlustada eesti karskusliikumise teaduslikku alust. Töö juhtimiseks kas luuakse Liidu juure asjatundlik eri-organ Eesti Karskusliidu Teadusliku Toimkonna nime all või pannakse selle ülesanded vastaval kokkuleppel mõnele olemasolevale org-ile. Esialselt on selleks kokku lepitud Akadeemilise Karskusiühinguga. Ühtlasi kuulutati vastuvõetud põhilausead alusel ja viimasega koos välja 3 teemat ühes 100 kr. stipendiumiga iga teema läbitöötamiseks ja leiti neile uurijad:

1) Alkohoolikute parandamise võimalusi ja kogemusi sel alal välis-mail — dr. med. V. Üprus.

2) Kohalik keeluõigus välismaal ja Eestis — üliõpil. H. Pello.

3) Võitlus alkoholi joogi- ja müügikohtadega Eestis 1900—1915 (peamiselt ajakirjanduslike allikate põhjal) — üliõpil. O. Ibus.

Uurimistööde teostamine sünnib professorite L. Puusepa, T. Klii-manni ja H. Kruusi kaasabil ja juhtimisel.

Esindajate kaudu Liit võttis osa XX Rahvusvaheli-sest Karskuskongressist Londonis 30. juul. — 4. aug. l. a., kus Liitu esindas dr. med. V. Üprus, Kraakovis peetud VI Kõlblise Kasvatuse Kongressist 11.—15. sept. l. a. (pr. H. Mäelo), III Üleriikl. Hariduskongressist Tallinnas 29.—30. dets. (B. Mäelo, A. Prink, E. Kubjas), II Rahvusliku Kasvatuse Kongressist Tallinnas 2.—3. jaan. s. a. (kirikuõpet. A. Pähn, mag. A. Elango), Rahvakultuuri ja Rahvahariduse nõukogu koosolekust (Liidu esmees A. Kuum), peale selle mõned teised koosolekud. Samuti võttis Liidu esindaja (E. Kubjas) alaliselt osa Kehakultuuri Siht-kapitali tööst kuni kultuurkapitali ümberkorraldamiseni aasta-vahetusel.

Nimede-eestistamise aktsioonile on Liit omalt poolt püüdnud kaasa aidata korduvate üleskutsete avaldamise teel oma org-idele ja tegelastele. Liidu juhatus on 100% eesti nimedega.

Jaapani Karskusliidu peasekretär Kanji Koshio külastas 28. ja 29. oktoobril Eestit, mille puhul avanes võimalus lähedaks tutvumiseks selle kauge maa mitmeti omapärase ja huvitava karskustööga.

Majanduslikul alal korraldati siniselilleepäeva karbikorjandus 29. ja 30. sept. ja osaliselt 6. ja 7. okt., mis andis üldsummas 2057 kr. 8 senti, aastavahetusel algas Liidu 3000-kroonine asjadeloterii, mis edukalt lõpetati loosimisega 15. mail, pandi alus alkohoolikute paranduskodu kapitalile, korraldati vahakordi endiste stipendiaatidega ja teostati mõningaid sees-misi ümberkorraldusi.

Liidu auhinnad Tartu juubelinäitusel. Liidu poolt annetati E. Põllum. Seltsile Tartus tänavu 24.—27. aug. juubeli-näitusel kasutamiseks 5 hõbeauraha I auhindadeks. Auhinnad jagati välja järgmiselt: Toidu- ja maitseainete alal: Fma E. G. Boeningule, Tartus — marjasiirupite eest, A. Reinkordt'ile, Tartus — karastavate jookide eest, Elisabeth Sild'ile, Tartus — keedu ja majapidamise raamatute (karastavate jookide valmistamise õpetus) eest ja Tartu Naiskodukaitse Ringkonnale massitoitlustamise eest. Põldtaimekasvatuse alal: Kodijärve Noorte Maa-tulundusklubile, Kodijärve v., Tartumaal — aedvilja hoidiste ja mahlade eest.

B. Liidu kodukasvatustoimkonna tegevus.

I. Jooksev asjaajamine.

Tegevusaasta vahetusel langesid toimkonnast valimise vanuse järgi välja (vt. toimkonna kodukord p. 2) pr-d Helmi Põld, E. Mikkelsaar, E. Treffner, hr-ad H. Madisson, R. Tamm, S. Raudsepp, G. Reial ja A. Elango, kes kõik toimkonna ettepanekul E. Karskusliidu kesктоimkonna poolt tagasi valiti, välja arvatud dr. R. Tamm, kes aja puudusel keeldus end tagasi valida laskmast ja kelle asemele valiti pr. mag. Alma Martin.

Toimkonna juhatus valiti tagasi endises koosseisus: esim. koolin. A. Kurvits, abiesim. dr. S. Raudsepp, sekretärid A. Elango ja E. Kubjas, laekur pr. I. Riimar.

Toimkond on aasta jooksul pidanud 2 koosolekut, arutades läbi 11 asja. Juhatus on pidanud 5 koosolekut ja arutanud läbi 26 asja.

Tulusid oli toimkonnal aasta jooksul 594 kr. 67 s. ja kulusid 561 kr. 22 s.

1. jaan. 1935 alates võeti sellekohase erikokkuleppe alusel ametisse 1/3 tööjõuga kodukasvatuse sekretär, millisele kohale kutsuti toimk. senine sekretär mag. A. Elango. Sekretäri peamiseks ülesandeks on koduõhtute korraldamine, kodukasvatustikkude näituste organiseerimine, kodukasvatustikkude õpiringide töö juhtimine jne. Sekretäri töötasuks lubas E. Karskusliit 270 kr. toetust aastas.

II. E. Karskusliidu organisatsioonistiku rakendamise kodukasvatustööle.

Toimkond oli E. Karskusliidule abiks 15. karskuspüha sisustamisel 4. nov. 1934. Sel puhul trükiti ja saadeti ühes muude karskuspüha materjalidega välja kõigile koolidele, kirikutele ja org-idele toimkonna ringkiri nr. 3, mis sisaldas kodukasvatustliku õpiringi kava ja kodukasvatustikkude eksamite määrustiku. Karskuspüha kõnede materjaliks saadeti pr. Ö. Ploompuu-van Nest'i brošüür „Eeskuj ja kasvatus“. Karskuspüha puhul peeti üle riigi 247 koosolekut 29.766 osavõtjaga, seega tunduvalt rohkem, kui paaril eelmisel aastal. Enamasti koosolekuil käsitleti koduse kasvatus küsimusi. Suurem kõnekoosolek korraldati Tartus, kus kõnelesid koolin. A. Kurvits ja sekretär E. Kubjas.

Karskusorg-ide kutsel on paaril korral saadetud kõnelejaid koosolekutele ja varustatud org-e kirjalikkude kõnedega.

III. Kodukasvatustliku nõuande organiseerimine.

Toimkond töötas juba oma tegevuse algul välja põhimõtted, mille järgi tuleks korraldada nõuannet kasvatajaile raskestikasvatatavuse juhtudel, kuid aineliste võimaluste puudusel pole saadud neid teostada.

Ajak. „Külvajas“ avati kodukasvatustlik osakond, mida toimetab kodukasvatuse sekretär ja kus antakse juhiseid kasvatusvigade vältimiseks.

IV. Lastevanemate ettevalmistamine koduse kasvatus ülesanneteks.

Jätkati kodukasvatustliku brošüürideseeria „Vanemad ja lapsed“ väljaandmist. Ilmus 1 br., nimelt O. Ploompuu-van Nest: Eeskuj ja kasvatus, 16 lk., 10 s.

Toimkonna liikme pr. A. Martina kaudu oldi kontaktis „Looduse“ poolt väljaantava „Kodukolde“ nimelise seeriaga, kus käsitletakse ka kasvatusküsimusi. Esimeses sarjas ilmus pr. E. Treffneri teos: Lapse mäng ja töö.

„Noor-Eesti“ kirjastusel ilmus toimk. sekret. A. Elango teos „Kasvatusteade“, mis on ka kodukasvatuseõpiringide põhiraamatuks.

Korraldati kodukasvatustlik raadiokursus järgmise kavaga:

1. Laps ja loodus — prof. J. Piiper.
2. Lapse töö ja puhkus — dr. R. Tamm.
3. Lapse karakteri kasvatus — koolijuhat. J. Tork.
4. Lapse kõnehäired — dr. V. Hion.
5. Lasteaegade — lasteaja juhat. pr. M. Haas.
6. Seksuaalsest kasvatus — dr. A. Koort.

Täiendati kodukasvatustlikku kiriõpistut õpetuskirjaga: M. Haas — Lasteaiad.

Koostati kodukasvatustlikkude õpiringide kava ja moodustati 20 normaalkomplekti õpiringidele tarvisminevaid raamatuid, ühtekokku kr. 516.30 väärtuses. Mainitud raamatuid laenutati 22 õpiringile. Õpiringide endi tegevuse kohta puuduvad alles ligemad andmed. Mõned, kelle kohta andmed olemas, olid töötanud väga edukalt ja intensiivselt.

Tartus kutsuti ellu eriline õpiring koolieelse kasvatus probleemi-desse süvenemiseks. Tööd juhtisid pr. E. Treffner, dr. S. Raudsepp ja A. Elango. Peeti 10 koosolekut.

1. I kuni 31. III 1938 peeti 8 k o d u õ h t u t, mis leidsid väga sooja vastuvõtu. Kõnelejatena esines 26 isikut ja kuulajaid oli 2460.

Tehti eeltöid koduse kasvatus näituseks Tartus, mis peeti uue tegevusaasta algul.

Töötati välja koduse kasvatus e k s a m i kava, mis on mõeldud peamiselt õpiringide tööst osavõtnuile. Esimesed eksamid õiendati aprillis 1935.

V. Tühikute täitmine eelkooliealise kasvatus korralduses.

Koostati ja esitati HSM'i kutseoskuse osakonnale pikem märgukiri kasvatusõpetuse taseme tõstmiseks naiskutseskooolides.

1934./35. a. kassa läbikäik.

A. Tulud:

I. Toetused (Kultuurkapit. ja E. Karskusliidult)	Kr.	307.57
II. Kirjanduse müük	„	70.05
III. Mängukastide müük	„	39.55
IV. Õpiringide raamatukogude tarvitamise tasu	„	14.54
V. Tulud kodukasvatussekretäri ühenduses:		
a) Toetus E. Karskusliidult	Kr.	67.50
b) Koduõhtutest	„	65.46
		132.96
VI. Laen E. Karskusliidult	„	30.—
Kokku	Kr.	594.67

B. Kulud:

I. Büroo- ja postikulud	Kr.	23.12
II. Kirjastamine	„	162.70
III. Mängukastide eest valmistajale	„	27.50
IV. Õpiringide raamatukogu soetamine	„	214.94
V. Kulud kodukasvatussekretäri ühenduses:		
a) Töötasu	Kr.	71.06
b) Sõidu- ja päevaraha	„	10.15
c) Koduõhtute kulud	„	51.75
		132.96
Kokku	Kr.	561.22

Tulud: C. Liidu 1934./35. a. tulude-kulude aruanne.

Tulude nimetused	1934./35. aastal laekunud Kr.	1934./35. aasta eelarve Kr.	Eelarvega võrreldes on laekunud		Eelmise aasta aruandega võrreldes on laekunud	
			rohkem	vähem	rohkem	vähem
			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. Toetus riigilt	2.000.—	2.000.—	—	—	—	500.—
2. Trahvirahad	4.125.84	4.000.—	125.84	—	122.76	—
3. Seltskondlik toetus (kar- bik. ja loterii)	951.59	2.000.—	—	1.048.41	—	732.64
4. Kinnisvaradest	3.559.30	3.618.—	—	58.70	—	495.70
5. Liikmemaksudest	¹⁾ 88.50	70.—	18.50	—	—	9.89
6. Tulud instruktori poolt korrald. koosolekutest . .	1.271.50	850.—	421.50	—	1.271.50	—
7. Mitmesugust	532.57	132.—	400.57	—	388.21	—
Kokku	12.529.30	12.670.—	966.41	1.107.11	1.782.47	1.738.23

¹⁾ Org-ide poolt maksetud liikmemaksu summa on tunduvalt suurem, kuna Kesk-Eesti ja Valga-Võrumaa osakondade rajoonides asuvate org-ide liikmemaksust jäi pool nimetatud osakondadele.

Kulud:

Kulude nimetused	1934./35. aastal kulutatud Kr.	1934./35. aasta eelarve Kr.	Eelarvega võrreldes kulutatud		Eelmise aasta aruandega võrreldes on kulutatud	
			rohkem	vähem	rohkem	vähem
			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. Palgad ja arstiabi . . .	3.172.52	3.122.—	50.52	—	41.05	—
2. Büroo, post, telefon . .	592.86	600.—	—	7.14	2.47	—
3. Ajakirjad ja ajalehed . .	31.40	150.—	—	118.60	—	81.71
4. Liikmemaksud	110.46	150.—	—	39.54	—	6.44
5. Sõidu- ja päevarahad . .	354.75	250.—	104.75	—	57.70	—
6. „Külvaja“	119.74	100.—	19.74	—	3.71	—
7. Trükitööd	100.75	100.—	—	—	—	77.90
8. Kinnisvarade kulud . .	823.75	1.050.—	—	226.25	—	926.56
9. Küte ja valgustus (+ oma- ruumide üür)	709.20	740.—	—	30.80	—	123.38
10. Koosolekud ja mitmesug. eriülesanded	174.77	300.—	—	125.23	—	256.27
11. Instruktori poolt korral- datud koosolekute kulud	954.92	850.—	104.92	—	954.92	—
12. Instruktoreile palk, arstiabi ja toetus	¹⁾ 894.22	850.—	44.22	—	894.22	—
13. Instruktoreile koosolekute puhastulu	316.58	—	316.58	—	316.58	—
14. Vallasvara korrashoidmine	240.54	278.—	—	37.46	111.41	—
15. Karskuspüha	171.50	250.—	—	78.50	171.50	—
16. Toetused:						
a) Kesk-Eesti osakonnale	²⁾ 934.98	850.—	84.98	—	—	27.66
b) Valga-Võrumaa osak.	²⁾ 770.85	850.—	—	79.15	—	177.23
c) Põhja-Eesti saarte osak.	—	—	—	—	—	817.11
d) Noorsoo Karskusliid.	525.—	530.—	—	5.—	—	241.23
e) Naiste Karskusliidule .	697.76	600.—	97.76	—	97.76	—
f) Üliõp. Karskusühendus	300.—	300.—	—	—	—	—
g) Kodukasvatustoimk. .	³⁾ 267.50	100.—	167.50	—	267.50	—
17. Mitmesug. kulud	162.77	100.—	62.77	—	71.82	—
18. 1932./33. a. puudujäägi katteks	102.48	250.—	—	147.52	—	210.91
19. Tagavara kapit. a-le . .	—	100.—	—	100.—	—	—
20. Amortis. kapit. a-le . .	—	200.—	—	200.—	—	—
Kokku	12.529.30	12.670.—	1.054.49	1.195.19	2.990.64	2.946.40

¹⁾ Selle hulgas 100 kr. eest kirjandust.

²⁾ Lisaks 100 kr. eest kirjandust.

³⁾ Selle hulgas on 100 kr. eelmisel aastal välja võtmata toetust.

D. Eesti Karskusliidu äriseis 31. märtsil 1935. a.

AKTIVA:

Kassa	Kr.	912.12
Hoiusummad pankades	"	3.924.61
Osad teised asutistes ja tagatised	"	561.—
Isikud ja asutised	"	4.674.80
Vallasvara	Kr. 6.995.83	
Ustavusmärgid	" 148.75	
Kirjastusladu	" 2.600.42	" 9.745.—
Kinnisvarad	" 45.250.—	
1935. a. loterii kulud	" 573.90	
1932./33. a. puudujäägi arve	" 680.28	
		Bilanss Kr. 65.321.71

PASSIVA:

Isikud ja asutised	Kr.	87.—
1935. a. loterii tulud	"	925.58
Omavarandus	"	64.309.13
		Bilanss Kr. 65.321.71

E. Liidu osakondade tegevus.

1. Valga-Võrumaa osakonna 12. tegevusaasta aruanne.

I. Koosseis ja üldine ülevaade.

E. Karskusliidu Valga-Võrumaa Osakonna tegevuspiirkonda kuulub Valga- ja Võrumaa terveni, Tartumaalt Vastse-Otepää vald ja Petserimaalt Meremäe vald. Kokku 3 linna, 2 alevit, 63 valda 145 algkooli ringkonnaga. Aruande-aastal tegutses Osakonna instruktor ka 10 Tartumaa kooliringkonnas.

Osakonna juhatusse kuuluvad: juhataja, õpetaja Melanie Laats Valgast, abijuhataja, pens. õpetaja J. Teder Võrust, sekretär-laekur, instr. Juhan Kull Valgast, ametita liikmed: aednik R. Tiganik Antslast, raudteeametnik Joan Sirel Valgast ja pagar Eduard Jaaska Võrust.

Revisjonitoimkonda kuuluvad: T. Grünberg ja A. Kasak Valgast ja J. Treumuth Antslast.

Osakonna juhatuse koosolekuid peeti 6, kus läbi arutati 38 asja.

Osakonda kuulus tegevusaasta lõpul:

Valgamaalt: 2 karskusseltsi, 2 karskustoimkonda, 2 karskusosakonda, 2 noorte karskustoimkonda. Kokku 8 organisatsiooni, 2 usaldusmeest ja 3 isikliiget.

Võrumaalt: 7 karskusseltsi, 10 karskustoimkonda, 3 karskusosakonda ja 4 noorte karskustoimkonda. Kokku 24 organisatsiooni, 12 usaldusmeest ja 5 isikliiget.

Petserimaalt: 1 karskustoimkond, 1 noorte karskustoimkond ja 1 usaldusmees.

Seega kokku Osakonna piires 34 organisatsiooni, 14 usaldusmeest ja 8 isikliiget.

Peale selle kuulus Osakonda toetajate liikmetena:

- a) ametiasutised: Võru Maavalitsus, Valga Ühispank, Valga Maavalitsus, Tõrva Linnavalitsus ja Hummuli vallavalitsus. Kokku 5 ametiasutist.
- b) 125 isikuist isiktoetajat, peamiselt õpetajad ja ärid.

II. Organiseerimistöö.

Osakonda on moodustatud 3 noorte karskustoimkonda, 1 karskus-osakond ja algatatud 1 noorte karskustoimkond. Kokku 5 organisatsiooni. Külastati 15 organisatsiooni.

Igakuisi toetajaidliikmeid tulnud juurde 9, kellede igakuine toetus teeb välja Kr. 3.20.

On saadud juurde 1 usaldusmees ja 3 Osakonna isikliiget. On kogutud 342 karskustootust, peamiselt neilt, kes 2 viimase aasta jooksul algkooli lõpetanud.

III. Selgitustöö.

Osakonna poolt on peetud:

	Koosolekute arv.	Osavõtjate arv.
1. Karskusõhtuid	71	5455
2. Nõupidamiskoosolekuid org-ide tegelastega . .	15	105
3. Nõupidamiskoosolekuid algkooli lõpet. noortega	47	436
4. Õpilaskoosolekuid valgupiltidega	3	171
5. Osa võetud org-ide koosolekust	3	15
Kokku	139	6182

Määratud karskusõhtuist jäi 9 mitmesuguseil põhjuseil pidamata.

Keskmine osavõtt on vähenenud 1 inimese võrra karskusõhtult võrreldes eelmise aastaga. Nii oli keskmine osavõtt 77 inimest. Võrreldes aga osavõttu 2 aasta eest samades kohtades toimunud karskusõhtute osavõtiga on keskmine osavõtt 24 inimese võrra karskusõhtult suurenenud.

Osakonna instruktori tegevus toimus 72 kooliringkonnas: Võrumaal: Võrusoo, Jaani, Kolepi, Vana-Saaluse, Tsäpsi, Luhamaa, Vastse-liina, Sammuka, Tüütsmanni, Kapera, Tabina, Antsla alevi, Lusti, Kuldre, Urvaste, Koigu, Kooraste, Kaagvere, Tamme, Valgjärve, Vaabina, Linna-mäe, Sõmerpalu, Kärgula, Suureküla, Põlgaste, Kanepi, Jõksi, Karilatsi.

Petserimaal: Krantsova, Puista, Serga, Tobrova, Obeniste, Navike, Veretino.

Tartumaal: Vastse-Otepää, Arula, Pühajärve, Otepää alevi, Vana-Otepää, Neeruti, Kriiidneri, Veski, Prangli, Kammeri, Ilmjärve.

Valgemaal: Paju, Sooru, Tsirguliina, Öru, Priipalu, Kuigatsi, Helme kutsekooli, Leebiku, Pikasilla, Hummuli, Jõgeveste, Koorküla, Helme, Ala, Karjatnurme, Lõve, Tõrva, Iigaste, Laatre, Madsa, Pikka-järve, Kaagjärve, Koikküla, Laanemetsa ja Taheva.

Instruktoril oli 9 ringreisi. Üldse on instruktor Osakonna ülesandel väljaspool alalist elukohta viibinud 76 kohas 82 päeva.

Koolijuhatajad ja õpetajad suhtusid Osakonna tegevusele hästi, mida siinkohal tuleb tänuga märkida. Paljud tegid karskusõhtust osavõtuks kõik mis võimalik, saadeti isegi isiklikke kutseid.

IV. Täiendavaid märkusi.

Käidud kohtades koolijuhatajailt saadud andmeil on karskeid perekonnapidusid peetud 10, arvestamata neid kooliringkondi, kus tegutsevad karskustöörühmad.

Kirjandust ja postkaarte on müüdud Kr. 300.87 eest. „Külvaja“ tellimisi vastu võetud 17, Kr. 4.25 eest. Seega kirjandust müüdud kokku Kr. 306.12 eest.

On võetud osa Liidu asemikkudekogu koosolekust ja nõupidamisest Liidus.

Veel rohkem kui välistegevus, nõudis aega Osakonna 2. asjadeloterii lõpetamine ja 3. korraldamine, samuti ka kirjavahetus, arvepidamine, kontakt org-idega, aruanded, eeltööd välistööks jne. Sisemist tegevust suurendab eriti see asjaolu, et Osakonna sissetulek koosneb väikestest ligi 2000 (kahest tuhandest) summakesest, mis tuleb Osakonnal mitte ainult sisse kanda, vaid ka otsida.

(Rahaline aruanne eri lehel juures.)

2. Kesk-Eesti osakonna aruanne.

I. Tegevuspiirkond ja juhtimine.

Eesti Karskusliidu Kesk-Eesti Osakonna (lühendatult EKLKEO) tegevuspiirkonda kuulub Pärnu- ja Järvamaa terveni, Läänemaa Saulepi, Paadremaa, Paatsalu, Massu, Lihula, Veltsa, Kirbla, Vigala, Velise, Märjamaa ja Haimre vallad ning Harjumaalt Rapla, Kabala, Raiküla, Järvakandi, Kehtna, Ingliste ja Kaiu vallad. Ühenduses uue välistegevuse kavaga on Järvamaa ühtlasi ka kohaliku karskusnõuniku rajooniks. Läänemaa terveni, kuni on leitud sinna oma karskusnõunik, on EKLKEO instr. hooleks. EKLKEO juhatus asejuhataks on Pärnu. Kesk-Eesti karskusinstruktoriks on Arn. Oksa.

EKLKEO juhatusse kuulusid 1934./35. a.: esimees — metod. kog. õp. Jaan Puskay, abiesimehed — instruktor Arnold Oksa ja gümn. õpetaja August Rööp, laekahoidja — preester Jaan Prikmann, laekahoidja abi — tööline Robert Peters, sekretär — vallasekretär Märt Tau Reiust ja sekretäri abi — äriomanik prl. Sinaida Vaimann.

Juhatus liikmete asemikud: pr. Hermine Oksa, meieri abi Heinrich Tamm Koonga-Lõpelt, üliõpil. prl. Liina Luksepp ja üliõpil. prl. Hilda Kiinvald.

EKLKEO juhatus koosolekuid peeti tegevusaasta jooksul 14, asemikkudekogu koosolekuid 1.

II. Organiseerimistöö.

Ühenduses EKLKEO tegevusega on asutatud 3 karskustoimkonda. Liidu usaldusmeeste kandidaate on leitud 4. Olemasolevate karskusorganisatsioonide instrueerimise otstarbel on Kesk-Eesti karskusinstruktor külastanud 10 karskusorg-i.

III. Selgitustöö.

Mitmesugused koosolekud:

Ettevõtte nimetus	Koosolekute arv	Osavõtjate arv
A. Korraldatud:		
1. Rahvakoosolekuid	64	7960
2. Nõupidamiskoosolekuid	3	10
3. Organisatsioonidevahelisi koosolekuid . . .	8	69
4. Pidulikke aktusi ja koosviibimisi	4	1965
5. Karskustunde ja õpilaskoosolekuid	35	1942
6. Kooli lõpetanud noorte koosolekuid	48	833
B. Kõneldud teiste poolt korraldatud ettevõtteil . .	8	721
C. Osa võetud mitmesuguseist muist koosolekuist . .	35	—
Kokku	205	13.500

Instruktor on oma ringreisidel korraldanud avalikke kõne- ja valguspiltiõhtuid ja annud õpilasile karskustunde järgmises kooles:

P ä r n u m a a l: Surjus, Ristikülas, Maldas, Jõõpres, Ridalepas, Saugas, Tõhelas, Põharas, Soevas, Taalis, Tahkurannas, Rannametsas, Häädemeestel, Toris, Viiras, Aesoos, Pumbiojal, Võieras, Juurikarul, Samlikul, Saalemas, Seljas, Murrus, Suigus, Enges, Pööraveres, Pustuski, Põlendmaal, Kergus, Viluveres, Pärnjõel, Audrus, Lindis, Järves, Pootsis, Selis, Eidaperes, Hiiekõnnus, Pändis, Treimanis. Kokku — 40 kohas.

H a r j u m a a l: Seli-Hagudis, Kodilas, Sikeldis, Kabalas, Järva-kandis, Valgus, Velises, Päärus, Rabas, Vees, Raikülas, Raplas, Alus, — kokku 13 kohas.

J ä r v a m a a l: Mündis, Mäes, Vodjal, Viisus, Öötlas, Müüsleris, Koigis, Päinurmes, Karedal, Sargveres, — kokku 10 kohas.

IV. Mitmesugune tegevus.

Osakonna instruktor on levitanud E. Karskusliidult saadud kirjan-dust ühes ajakirja tellimiste ja üksiknumbrite müügiga 168 krooni 50 sendi eest. Pääle selle on ta korraldanud Pärnus ja Koongas karskuseksameid, ja aidanud kaasa mõningate õpiringide asutamisele, kui ka koolilõpetanute noorte vilistlaskogude ellukutsumisele, on osa võtnud karskustegelaste nõu-pidamistest Pärnus 15 korral, organisatsioonidevahelisest nõupidamisest nimede eestistamise küsimuses ja mitmesuguseist muist kultuursihte taot-levaist organisatsioonidest karskusasja huvidesjne. Ajakirjandusele on instr. kaastööd teinud umbes 2000 rida. Tööülesandeil on ta viibinud väljas-pool alalist elukohta 93 päeva.

Osakond on osa võtnud ka siniselilleepäeva korjandusest Pärnus.

Kesk-Eesti Osakonna 1934./35. a. rahaline aruanne.

Tulud.

1. Eesti Karskusliidult			
a) toetusena	Kr.	870.—	
b) karbikorjanduse arvel	„	64.98	Kr. 934.98
2. Karskusõhtute pääsmeist	„		945.40
3. Liikmemaksudest	„		38.40
4. Karbikorjandusest	„		64.98
5. Mitmesuguseist toetusist ja juhuslikest tuludest	„		100.90
Kokku			Kr. 2084.66

Kulud.

1. Kantselei, post, telefon ja trükitööd	Kr.	133.59
2. Instruktori palgaks	„	1056.83
3. „ perekonna-abiraha ja teenistusvanusetasu	„	190.80
4. Sõidukulud ja päevarahad	„	317.21
5. Karskusõhtute korraldamise kohapealsed kulud	„	84.40
6. Valguspiltide näitamine ja muusika	„	150.—
7. Karbikorjandusest osavõtnud organisatsioonidele toetuseks	„	57.38
8. Mitmesugused kulud	„	94.45
Kokku		Kr. 2084.66

Osakonnal on võlgasid kr. 1229.40.

F. Naiste Karskusliidu tegevuse peaajooni.

Liikmeid on Naiste Karskusliidul 25 organisatsiooni ja üksikliikmed, kokku 3000 ümber. „Kuldraamatus“ on lapsi ligi 3500. 1934. a. emadepäeva korraldati 509 kohas 83189 osavõtjaga. Jätkatud on „Eesti Naise“ väljaandmist, mille levik 9000 ekspl. Korraldatud emadekursusi, ringkirjalisi kõnesid. Jätkatud karske söögimaja pidamist ja majateenijate kursuste korraldamist. Lähedane koostöö teiste karskus- ja naiste keskkorraldusorganisatsioonidega. Liikmete-organisatsioonidega lähedane kontakt.

G. Noorsoo Karskusliidu tegevuse peaajooni.

20. XII 33 — 20. XII 34.

Noorsoo Karskusliitu kuulub praegu 83 organisatsiooni umbes 3500 liikmega ja 167 kirjavahetajat liiget. Liidu tegevust juhtis asemeikekogu poolt valitud 7 liikmeline juhatus.

Tähtsamaist tegevusaladest oleks märkida: VII noorsootegelaste kursus Tartus 28.—30. dets. 1933. a., millest osa võttis umbes 60 kuulajat, ja X asemeikekogu koosolek 29. XII 1933 samas kohas. Liikmetega kontakti loomiseks on külastatud juhatusliikmete ja kahe kirjavahetaja liikme poolt aasta jooksul kokku 12 organisatsiooni. Kirjastati koos E. Karskusliiduga laulik „Ühislauluvara“ II trükk. Jätkati häälekandja „Kevadiku“ väljaandmist — 6 numbrit aastas. Ühenduses kursustega peeti III deklamatsioonivõistlust. Liikmetele saadeti tasuta perioodiliselt ilmutavat „Noorsoo-organisatsioonide juhti“ neli numbrit.

IV. Eesti Karskusliidu auliikmed.

I. Eesti tegelasi.

1. †Eisen, Matthias Johann, prof. dr. phil. h. c.
2. Kalbus, Aleksander, pens. õpetaja Toris.
3. Kallas, Oskar, dr. phil., end. Eesti saadik Londonis, Tallinn.
4. Kiisk, Mihkel, põllumees Toris.
5. Kook, Karl, põllumees Alatskivil.
6. Küng, Aleksei, kaupmees Pärnus.
7. Peterson, Ernst, kirjanik, Tallinn.
8. Ploompuu-Vesterinen, Leeni, Eesti-Büroo juhataja Helsingis.
9. Põld, Helmi, õpetaja, Tartu.
10. Remmelg, Jüri, aednik Laiusel.
11. Tõnisson, Jaan, dr. jur. h. c., riigimees, Tartu.
12. Wulff, Gustav, vallasekretär Otepääl.

II. Välismaa tegelasi.

1. Bergman, Johan, prof. dr. phil., senaator, Roots.
2. Cherrington, Ernest Hurst, dr. jur. et lit., Kõrtsidevastase Liidu peasekretär, Ameerika.
3. Herod, Robert Lucien, dr. phil., Rahvusvahelise Alkoholismivastase Büroo juhataja Lausanne'is, Šveits.
4. Karpio, Vihtori, toimetaja, Soome.
5. Laitinen, Taavi, prof. dr. med., Soome.
6. Liakka, Niilo, kantseleinõunik, Soome.
7. Voionmaa, Väinö, prof. dr. hist., eduskunnaliige, Soome.

V. Eesti Karskusliidu usaldusmehed.

(Andmed aruande trükkimiseni.)

1. Alles, Nikolai, põllumees — Pajusi v., Viljandimaal, Tapiku p.-ag.
2. Allika, Alma, õpetaja — Tammiku algk., Virumaal, Viru-Roela.
3. Arjukes, Johannes, põllumees — Kastre-Võnnu v., Tartumaal.
4. Armulik, Harald, põllumees — Põlgaste v., Võrumaal, Põlgaste p.-ag.
5. Avik, Jakob, õpetaja — Kadrina, Hulja, Virumaal.
6. Depman, Johan, Harjumaal rahvaülik. juh. — Kose, Ravila v.
7. †Evert, Märt, õpetaja (pens.) — Uusna v., Viljandimaal, Uusna p.-ag.
8. Fuurmann, Johannes, koolijuh. — Ulvi algk., Tartumaal, Ulvi p.-ag.
9. Gjärdman, Johannes, koolijuh., — Pürksi algk., Läänemaal, Haapsalu, Pürksi pk.
10. Grünman, Loviisa, õpetaja — Peru algk., Läänemaal, Vigala p.-ag.
11. Haas, Erich, koolijuh. — Lindi algk., Pärnumaal, Sarvi p.-ag.
12. Hammer, Johannes, koolijuh. — Narva, Neitsimäe 9.
13. Hansschmidt, Marie, õpetaja — Surju algk., Pärnumaal, Uulu p.-ag.
14. Helmeste, Joh., kaupmees — Ulila v., Tartumaal, Ulila p.-ag.
15. Hinno, Aleksander, kirikuõpetaja — Petseri.
16. Hirschfeldt, Ants, õpetaja — Võhma algk., Virumaal, Palmse p.-ag.
17. Ibius, Otto, üliõpil. Talvel — Tartu, G.-Adolfi 18 — Soosaare v., Viljandimaal, Põltsamaa, Adra pk.
18. Inglist-Schmieder, Helmi, õpetaja — Võhmuta algk., Järvamaal, Võhmuta p.-ag.
19. Irval, Adolf, õpetaja — Püssi algk., Virumaal, Lüganuse.
20. Jaaska, Eduard, äripidaja — Võru, Jüri t. 15.
21. Jagomägi, Alfred, põllumees — Meremäe v., Petserimaal, Pankjavitse p.-ag.
22. Johanson, Valter, vallasekr. abi — Laius-Tähkvere v., Tartumaal, Laius-Tähkvere.
23. Järvpõld, Johannes, õpetaja — Tsoolgo algk., Võrumaal, Timo p.-ag.
24. Kaal, Anton, jsk. agronoom — Kuressaare, pk. 20.
25. Kalep, Karl, koolijuh. — Rake algk., Järvamaal, Rake.
26. Kalm, Olga, koolijuh. — Kavandi algk., Saaremaal, Maasi p.-ag.
27. Kapp, Evald, tööline — V.-Põltsamaa v., Viljandimaal, Põltsamaa, Anikvere pk.
28. Karlov, Hugo, vallasekr. — Laius-Tähkvere v., Tartumaal, Laius-Tähkvere.
29. Klaad, Albert, omav. ametnik — Petserimaal, Irboska-vaksal, pk. 24.
30. Kompus, Juhan, tehnik-ehitusmeister — Tartu, Võru t. 39.
31. Kranfeldt, Jaan, õpetaja — Haimre, Läänemaal, Märjamaa.
32. Kronberg, Hedvig, õpetaja — Jaanimäe algk., Võrumaal, Saru p.-ag.
33. Kukk, Linda, kaupmees — Rakvere, Virumaal, Pajusti küla.
34. Kull, Mart, perepoeg — Vändra, Pärnumaal, Vändra Rahuoja p.-ag.
35. Kõrge-Mironov, Mari, õpetaja — Vahastu algk., Järvamaal, Vahastu p.-ag.
36. Kõrts, Georg, õpetaja — Kõrenduse algk., Tartumaal, Kudina p.-ag.
37. Kütman, Samuel, põllumees, Kahkva v., Võrumaal, Röpina.
38. Larsperk, Pärja, ajakirjanik — Jõhvi v., Virumaal, Sompas pk. 16.
39. Laul, Jakob, koolijuhataja — Pidula algk., Saaremaal, Kõõru p.-ag.
40. Laurisson, Artur, koolijuh. — Laekvere algk., Virumaal, Laekvere p.-ag.
41. Lepik, Peeter, üliõpilane — Vana-Kuuste v., Tartumaal, Vana-Kuuste p.-ag.
42. Liivak, Julius — Rae v., Harjumaal, Aruküla p.-ag., pk. 12.
43. Lindberg, Agate, õpetaja — Järvamaal, Tamsalu.

44. Lodi, Aliide, õpetaja — Rannu algk., Tartumaal, Elva, Rannu as.
45. Luka, Jakob, koolijuh. — Halliku algk., Tartumaal, Pala p.-ag.
46. Lõugas, Nikolai, koolij. — Pammana algk., Saaremaal, Leisi.
47. Madisson, Eveline, koolijuh. — Enge algkool, Pärnumaal, Enge p.-ag.
48. Maior, August, õpetaja — Kanepi algk., Võrumaal, Kanepi.
49. Maior, Jaan, kirikuõpetaja — Hargla kirikla, Valgemaal, Hargla.
50. Mark, Elsbeth, õpetaja — Karaski algk., Võrumaal, Kanepi.
51. Markvardt, Siegfried, koolijuh. — Säna algk., Võrumaal, Säna p.-ag.
52. Martin, August, koolijuh. — Vaivara algk., Võrumaal, Auvere, pk. 8.
53. Meesaar, Mari, õpetaja — Viljandimaal, Pilistvere p. k.
54. Meomuttel, Jüri, pens. õpetaja — Viljandi, Reinu tee 10.
55. Mikhelson, Alma, õpetaja — Veltsa algk., Läänemaal, Veltsa p.-ag.
56. Muri, Herman, õpetaja — Sassi algk., Saaremaal, Kogula p.-ag.
57. Murruste, Iida, õpetaja — Kergu algk., Pärnumaal, Kaisma p.-ag.
58. Mäehans, Eduard, koolijuh. — Selja k., Hiiumaal, Keina.
59. Neuman, Hilda, õpetaja — Soinaste algk., Tartumaal, Ropka p.-ag.
60. Nõmm, Ksenia, õpetaja — Metsküla algk., Saaremaal, Metsküla p.-ag.
61. Parm, Johannes, koolijuh. — Salla v., Virumaal, Rake.
62. Parson, Ferdinand, koolijuh. — Sillaotsa algk., Tartumaal, Haaslava.
63. Peterson, Karl, koolijuh. — Mustla algk., Järvamaal, Mustla-Nõmme.
64. Peterson, Maria, õpetaja — Väike-Lähtru algk., Läänemaal, Kalju p.-ag.
65. Pihlau, Voldemar, koolijuh. — Aa algk., Virumaal, Aa p.-ag.
66. Piirberg, Gustav, koolijuh. — Partsi algk., Võrumaal, Peri p.-ag.
67. Praakli, Karl, õpetaja — Kudina v., Tartumaal, Rahivere p.-ag.
68. Prikmann, Jaan, koolijuh. (pension.) — Pärnu.
69. Pukk, Arnold, õpetaja — Tartu, Puistee 3.
70. Pukk, Karl, koolijuh. — Palmse algk., Virumaal, Võsu.
71. Pähn, August, kirikuõp. — Koeru, Järvamaal, Koeru kirikla.
72. Reisenbuk, Joh., koolijuh. — Vedu algk., Tartumaal, Elistvere p.-ag.
73. Remmelg, Jakob, põllumees — Laius-Tähkvere v., Tartumaal.
74. Resar, Karl, koolijuh. — Kolovere algk., Läänemaal, Kalju p.-ag.
75. Riig, Salme, õpetaja — Suigu algk., Pärnumaal, Suigu p.-ag.
76. Roots, Osvald, koolijuh. — Pala algk., Tartumaal, Pala, pk. 13.
77. Rukki, Jüri, koolijuh. — Raba algk., Läänemaal, Vigala p.-ag.
78. Rööp, Hans, koolijuh. — Helme algk., Valgemaal, Tõrva, pk. 18.
79. Schulbach, Joh., põllumees — Peetri v., Virumaal, Meriküla p.-ag.
80. Seppel, Albert, koolijuh. — Leisi, Saaremaal.
81. Simson, Mihkel, põllutööline — Tahkuranna vald, Pärnumaal, Rannametsa p.-ag.
82. Soolo, Kadri, õpetaja — Halliste algk., Pärnumaal, Halliste p.-ag.
83. Soplepman, Aleks., põllut. — Pärnumaal, Voltveti metsakool, Voltveti.
84. Suveste, Maks, põllumees — Kolu as., Järvamaal, Kolu p.-ag.
85. Tamm, Heinrich, meieri abil. — Koonga-Lõpe v., Pärnumaal, Raba-vere-Lõpe p.-ag.
86. Tann, Nikolai, õpetaja — Kärkla alev, Vilmsi t. 3, Hiiumaal.
87. Teder, Jakob, koolijuh. (pens.) — Võru, Petseri t. 17.
88. Teigar, Johannes, õpetaja — Mäe vald, Petserimaal, Võõpsu.
89. Tina, August, koolijuh. — Kaagvere algk., Võrumaal, Kanepi.
90. Tint, Ida, õpetaja (pension.) — Tartu, Linda t. 26.
91. Traks, Aleksander, koolijuh. — Assamalla algk., Virumaal, Porkuni p.-ag.
92. Tuvikene, Aleks., koolijuh. — Jaani algk., Võrumaal, Võru, Jaani pk.
93. Utrov, Salme, õpetaja — Vändra majandusgümn., Pärnumaal, Vändra.
94. Utt, Alviine, põllut. — V.-Põltsamaa v., Viljandimaal, Pilistvere, Röstla pk.
95. Vaher, August, põllumees — Vägeva, Tooma sookultuuri ja maaparan-
duse kool.

96. Vaher-Siida, Hilda, õpetaja — Rägavere algk., Järvamaal, Lehtse pk. 22.
 97. Vana, Artur, õpetaja — Oru algk., Läänemaal, Räägu p.-ag.
 98. Vedeman, Elmar, õpetaja — Kaiu algk., Harjumaal, Kaiu p.-ag., pk. 23.
 99. Vienerfeldt, Ferd., koolijuh. — Lahu algk., Järvamaal, Rake.
 100. Vint, Endel, agronoom — Tallinna, Pikk t. 40.

Kohaliku keeluseaduse küsimusis korraldatud ankeedi tulemused.

Möödunud aastal kaotati meil teatavasti kohalik keeluõigus. Et teada saada, missugust mõju avaldas kohalik keeluseadus ja missugused olid selle kaotamise tulemused, korraldas Eesti Karskusliit talvel ankeedi nende 45 valla, kus keeluseadus maksis, omavalitsustegelaste, õpetajate ja seltskonnategelaste hulgas. Ankeedi puhul jäeti täiesti tähelepanemata vastava tegelase isiklik suhtumine karskusliikumisele. Vastus saadi 173 isikult, kes vastasid peamiselt novembris ja detsembris, seega haaravad andmed pealekeeluaegsest ajast esimest 3—5 kuud, mil oldi tegevuses vabamüügi sisseseadmiseega. Vabamüügi enda mõju üle otsustamiseks on see aeg muidugi lühike, võib aga siiski pakkuda pildi sellest, millises suunas olud arenema hakkasid.

Kahju on samuti, et puuduvad võrdluseks andmed neist valdadest, kus puudus kohalik keeluseadus.

Ankeedi kokkuvõte on lühidalt järgmine:

1. Kas pärast kohaliku keelu kaotamist on vallas avatud joogikohti?

Kohaliku keeluõiguse kaotamise tagajärjel avati endistes keeluvaldades nii viina- kui ka õlle- ja veinimüügikohti. Aluseks võttes ankeediga saadud andmed, saame endistes keeluvaldades alkohooliste jookide müügikohtade suhtes järgmised arvud:

A. Piirituse- ja viinamüügi kohta:

valdade arv:	13	22	8	1	1
müügikohtade arv vallas:	—	1	2	3	4

B. Õlle- ja veinimüügi kohta:

valdade arv:	30	3	8	1	3
müügikohtade arv vallas:	—	1	2	3	4

C. Alkohooliste jookide müügikohtade arv üldse:

valdade arv:	8	15	12	4	3	2	1
müügikohtade arv vallas:	—	1	2	3	4	5	6

Seega on avatud 37 vallas kokku 79 alkohooliste jookide müügikohta.

2. Kas on joomise ja selle tagajärgede suhtes märgata vahet olukorras keelu ajal ja joogikohtade avamise järele?

Joogikohtade avamise tagajärjeks endistes keeluvaldades on joomise märgatav suurenemine. Võib öelda, et 16 vallas on joomine jäänud umbes endisele tasemele, kuna 29 vallas ta on tublisti tõusnud. Iga üksik vastus ankeedis selle punkti kohta põhjeneb täiesti subjektiivsele arvamusele, kuid

neid vastuseid omavahel võrreldes saame kahtlemata tõele lähedase pildi. Vastajad järeldavad joomise tõusu oma koduvallas näit. sellest, et pidudel, turu- ja laadapäevadel, kus varem korrarikkumisi väga harva ette tuli, peale kohaliku keelu kaotamist korrarikkumised väga sageli on aset leidnud. Et eriti laadapäevadel väga palju juuakse, võib juba järeldada sellest, et näit. Leisi alevikus olevat laadapäevaks viinapoes üle 1000 pudeli viina olnud ja ometi tulnud sellest puudus. Mitmetes kohtades, kus viinapood meiereiga lähestikku on (näit. Koigi vallas), joovat mehed tihti piimarahha viimase sendini maha. Joomise tagajärjel olevat juhtunud õnnetusigi, näit. Vigala vallas sõitnud mees hobusega purjuspäi jõkke ja uppunud. Kuna vanemate meeste seas joomine on suurenend, siis ei jäta see kahtlemata mõju avaldamata noorsoole. Et joomine perekonnaelule halba mõju avaldab, on selge ning saame aru sellest Triigi valla perenaisest, kes olevat läbi pisarate öelnud, et ta läheks ja lükkaks ümber viinapoe, kui tal ainult jõudu oleks.

3. Kas kohalik seltskond astus mingisuguseid samme alkoholi- müügi takistamiseks ja missuguseid?

Kuna kohaliku keeluõiguse kaotamine toimus juunikuu teisel poolel, just siis, kui maal on kiire töö aeg, siis on arusaadav, et kohalik seltskond alkoholimüügi avamise takistamiseks mingisuguseid nimetamisväärsed samme ei astunud. Ainult 10 keeluvallas oli seisukohavõttused kohaliku keeluõiguse kaotamise puhul. Nii esitati mitmel pool märgukirju kohalike vallavalitsusele, et tema püüaks takistada alkoholimüügikohtade avamist. Mõnel pool püüdsid kogudused piiskopi või metropoliidi kaudu (näit. Vigala ja Massu vallas) saavutada kohaliku keeluõiguse säilitamist. Mitmes kohas kauplused ümbruskonna elanike mõjul ei võtnud viina ega õlle müüki oma peale (näit. Kogula vallas). Mainimist vääriv on ka see asjaolu, et Alatskivi vallas Alatskivi algkooli lastevanemate koosolek olevat otsustanud asutada kooli juure kooperatiivi, et õpilased ei läheks mitte kohalikku ühiskauplusesse, kus olevat avatud õllemüük.

4. Missugune on kohaliku rahva üldine meeleolu joogikohtade avamise pärast?

Üldiselt on elanikkonna meeleolu kohalike keeluõigusele soodne. Arvestades ankeedi vastuseid, võiks öelda, et 25 vallas suhtutakse joogikohtade avamisele eitavalt, 15 vallas ükskõikseltselt ja ainult 2 vallas pooldavalt. Loomulikult saab siin rääkida enamuse suhtumisest, kuna igas vallas leidub isikuid, kes joogikohtade avamise pärast tõsist muret tunnevad, kui ka neid, keda nende avamine rõõmustab, või neid, kellele on täiesti ükskõik, kas kehtib koduvallas kohalik keeluõigus või mitte. Kui vaatame, kes suhtuvad joogikohtade avamisele eitavalt, siis näeme, et nende seas ei ole ainult mehed, kes alkoholilisi jooke ei tarvita ja naised, kes kardavad, et viin nende perekonnaellu talva hakkab taguma, vaid nende seas on ka väga palju alkoholiliste jookide tarvitajaid, kes kaine peaga oma nõrkusest mõistavad aru saada. Niisuguste meeste kahepaikne suhtumine joogikohtadesse avaldub kõige paremini ühe Vigala valla igapäevase viina-võtja sõnades, kui ta olevat öelnud, et ta kirjutaks kahe käega alla palvekirjale, milles palutakse müügikohta kaotada.

Tuletatakse meelde juhtumeid, kus Vene ajal rahva soovil suleti joogikohti ja kibestunult tõmmatakse paralleele praeguse korraga.

5. Kui kaugel on avatud joogikohad koolist, kirikust ja seltsimajast?

Kauguse määramisel on vastajad kasutanud lühemate kauguste määramiseks nähtavasti silmamõõtu ja võib märgata seetõttu kaunis suuri kõikumisi ühe ja sama kauguse määramisel. Andmed ei ole seega täpsed, ent enam-vähem usutava pildi nad siiski annavad.

1. Kaugus koolist.

0—100 m — 5 joogik.	500 m — 1 km — 7 joogik.
100—200 m — 6 "	1—2 km — 17 "
200—300 m — 5 "	2—3 km — 6 "
300—500 m — 10 "	üle 3 km — 6 "

Andmed on 79 avatud joogikohast 62 joogikoha kohta.

2. Kaugus kirikust.

0—100 m — 3 joogik.	500 m — 1 km — 9 joogik.
100—200 m — 0 "	1—2 km — 2 "
200—300 m — 9 "	2—3 km — 2 "
300—500 m — 6 "	üle 3 km — 22 "

Andmed 53 joogikoha kohta.

3. Kaugus seltsimajast.

0—100 m — 10 joogik.	500 m — 1 km — 10 joogik.
100—200 m — 1 "	1—2 km — 5 "
200—300 m — 7 "	2—3 km — 4 "
400—500 m — 1 "	üle 3 km — 3 "

Andmed 41 joogikoha kohta.

Arvud näitavad, kuis joogikohti on avatud koolide ja kirikute külje alla ja eriti seltsimajade juurde või seltsimajadesse, mida ka mitmel pool on juhtunud.

See asetus on majanduslikult mõistetav, kuna loomulikult liiklemis-keskuses kauba läbimüük suurem, ent sellega kaasneb rida tõsiseid halbusi, millest kõnelevad oma vastuseis kõik ankeedile vastajad. Koolide läheduses asuvad joogikohad teevad joomise ühes sellega kaasnevate korrarikkumiste ja roppustega õpilasile igapäev nähtavaks, on kohtasid, kus joodikud joogikohast mööduvaid õpilasi söimavad, kõnelemata nende kuuldes ja nende aadressil roppuste ja niibuste hüüdmisest ning naisõpilasile isegi käsitsi kallale kipuvad. Paljud koolimajad täidavad ühtlasi seltsimaja aset ja nüüd, kus vallas alkoholi müük lubatud, korraldatakse seal pidusid alkoholilise einelauaga.

Kirikute ja surnuaedade pühaliku rahuga ei taha kuidagi sobida nüüdne joobnute lärmitsemine, kes jutluse ajal „püüavad oma lauluga orelit üle trumbata“ või otsivad kaklusiks paraja kohana surnuaia. Mööda sõites lauldakse koraaliviisidel lorilaule.

Seltsimajades, kus alkohol sees või ligidal, sagenevad korrarikkumised ettekannete puhul.

6. Alkoholi salamüüki

tuli ette 44 vallas, puudus ühes. Välismaist piiritust ja viina müüdi 25 vallas, neist rohkemal määral 12 vallas, enam-vähem juhuslikult 13 vallas. Kodumaa riigiviina müüdi salaja 40 vallas.

Salaalkoholi hinnad olid kõikuvad.

Kodumaa viina hinnaks oli $\frac{1}{4}$ -liitril. pudel 70—100 senti, harilikum 80—100 s., $\frac{3}{4}$ -liitril. pudel 175—250 senti, harilikum 180—200 senti, kodusuudet puskar $\frac{3}{4}$ l. 40—200 s., haril. 100 s.

Välismaa piiritus $\frac{1}{4}$ l. 80—200 s., haril. 100—120 s., $\frac{3}{4}$ l. 200—220 s., 1 l. 150—400 s., 10 liitrit 1500—2500 senti, harilikult 1800—2200 senti.

Missugust mõju salamüügile kohaliku keelu kaotamine ja alkoholi vabamüügi avamine avaldas, selle kohta pakub ankeet andmeid kaunis rikkalikult. Et selgitada vabamüügi mõju alkoholiga salakaubitsemisele, selle juures eraldi välispiiritusega hangeldamisele ja riigiviina salajasele müügile, on vaatlusalused vallad jagatud kahte suuremasse rühma: 1. vallad, kus peale keelu kaotamist avati alkoholi vabamüük, ja 2. kus veel ei ole avatud alkoholi müügikohti. Kumbki rühm omakorda on jagatud kolme alarühma: 1. vallad, kus välismaa piirituse müük oli üldine, 2) kus välismaa piirituse müüki esines enam-vähem juhuslikult ja vähe, 3) kus salaja müüdi ainult kodumaise päritoluga alkoholi.

Järgnevas kokkuvõttes esinevad rühmiti salamüüki puutuvaile küsimusile (küsimused nr. 6 ja 7) saadud vastused. Tabelis on kokkuvõtte jaatavaist vastuseist. Kuna iga valla kohta mitu vastajat, siis on need summeeritud kõik. Arvud näitavad, mitu vastajat teatas salamüügi olemasolemist.

	Vallade arv rühmas	Rühma liik	Salamüük		
			esimes keelu ajal	esimes pärast keelu kaot.	vähenenud %
		I. Alkoholi vabamüük:			
1	12	Vallad, kus välispiiritust rohkesti müüdi . . .	45	39	14,4
2	8	" " " juhuslikult müüdi . .	24	14	42,0
3	18	" " " ainult kodumaa jookke müüdi . .	52	37	29,0
		II. Vabamüüki ei ole avatud:			
4	2	Vallad, kus välispiiritust rohkesti müüdi . . .	8	3	63,5
5	3	" " " juhuslikult müüdi . .	5	3	40,0
6	1	" " " ainult kodumaa jookke müüdi . . .	2	1	50,0
	44	Kokku . . .	136	97	28,7

Analüüsides kokkuvõtet näeme salamüügi vähenemist kõigis rühmades. Alkoholi vabamüügiga valdades on vähenemine 14,4%—42,0% vahel, rühma keskmine 26,6%. Valdades, kus alkoholi vabamüüki veel ei ole avatud, on vähenemine 40%—63,5% vahel, rühma keskmine 52,7%.

Suurim vähenemine esineb valdades, kus varem tarvitati palju välispiiritust ja kus praegu puudub avalik alkoholimüük. Selle põhjuseks vastajad peavad välispiiritusega kauplemise vähenemist raskete karistuste, piirivalve kõvenemise, piirituslaevade meie rannikult senisest kaugemal asumise jne. tõttu. Võib arvata ja mõned vastajad märgivadki seda, et ka praeguse alkoholivabamüügiga endistes välispiirituse-valdades on läinud tublisti tagasi välispiirituse müük, ent salamüük on siin tublisti juure võtnud riigiviina salajase müügi arvel, mis näitab kasvu koos avaliku müügiga.

Mitmed vastajad põhjendavad seda paradoksaalsena näida võivat asjaolu, et avalik alkoholimüük salamüügi hävitamise asemel on saanud

salamüüki edendavaks sellega, et avaliku alkoholimüügi ajal on julgem ja vabam salaja kaubelda, salamüüjail on kergem kaupa kätte saada ladu läheduse tõttu, müüdava ja joodava alkoholi päritolu raskem selgitada, salamüüjad rahuldavad ostjaid avalikkude müügikohtade kinnioleku ajal, politsei ükskõiksem. Ja kuigi need tegurid soodustavad eeskätt salakauplemist riigiviinaga, siis see oma kõrge hinna tõttu ei suuda ometi välja tõrjuda välispiiritust ja kus see vaid kättesaadav, seal kasutatakse viimast.

Ankeedi vastuseist selgub, et salamüügi vähenemine on kestnud juba aastaid ja kohaliku keeluõiguse kaotamine on mõjunud salamüügi vähenemist pidurdavalt. Eriti seda välispiirituse piirkonnas.

Eelpool toodud arvud näitasid meile, mitu vastajat teatasid, et nende koduvallas üldse esineb salamüük. Missuguses ulatuses salamüük esineb ja kas see näitab tagasiminekut või suurenemist, selle kohta on avaldanud oma arvamist 78 vastajat, kellest 54 arvavad salamüügi peale keelu kaotamist olevat sama suure kui keelu ajal, 21 vähenenud ja 3 suurenenud. Vähenemine esineb mõlemas valdade rühmas, samuti suurenemist juhud ega või märgata siin erilist vahet vabamüügi valdade ja keeluvaldade vahel.

7. Kodune puskariajamine

esineb 21 vallas, kusjuures selle esinemise kohta käivad jaatavad teated jagunevad järgmiselt:

Valdade arv		Salapõletused		
		Esimesel keeluajal	Pärast keelu kaotamist	Vähenenud 0/0
	I. Alkoholi vabamüügiga vallad:			
6	Vallad, kus rohkesti välispiiritust müüdi	15	14	7%
3	" " juhuslikult " "	7	7	0%
9	" " ainult kodumaa jookide salamüük	21	17	19%
	II. Alkoholi vabamüüki ei ole:			
1	Vallad, kus rohkesti välispiiritust müüdi	2	2	0%
2	" " juhuslikult " "	6	6	0%
21	Kokku . .	51	46	9,8%

Andmete vähesus ei võimalda üldmaksvate järelduste tegemist. Salapõletus esineb kõigis rühmades võrdlemisi stabiilsena. Vastajad üldiselt märgivad, et avalik müük sellele mõju ei ole avaldanud, vähenemine on nende andmetel tingitud mitme vabriku konfiskeerimisest ja „meistrite“ vangistamisest.

8. Koduõlle valmistamine

esineb kõigis 45 vallas, samuti koduveini valmistamine. Vastajaist arvavad alkoholi vabamüügi piirkonnas 76,4%, et nende piirkonnas valmistatakse õlut palju. Valdades, kus veel puudub vabamüük, on see % 61,1. Koduveini valmistamine on peamiselt intelligenti ja jõukama kihi hulgas levi-

44-4 K2318
nud ning näitab kõikjal suurt tagasiminekut, mille põhjuseks peetakse suhkru hinna tõstmist.

Alkoholi vabamüük vastajate arvates koduõlle ja -veini valmistamisele mõju ei avalda.

9. Muid tähelepanekuid.

Rida vastajaid juhib tähelepanu, et meil mõned kultuurorganisatsioonid levitavad joomist, korraldades aastapäevi, pidusid ja koosviibimisi alkoholiga. Mõistetakse hukka õlletegemise õpetamine keedu- ja majapidamiskursusil, mida mõnel pool esinevat.

Salamüügi eest nõutakse suuremat karistust.

Hulk vastajaid mõistab hukka keeluõiguse kaotamise, leides keeluõiguse olevat mõjuva relva alkoholismivastases võitluses.

Kokkuvõttes.

näitavad ankeedi andmed:

1. Endistes keeluvaldades on avatud ja avamisel hulk alkoholi müügikohti, kusjuures ei ole arvestatud kohalike elanike ja omavalitsuste vastuseismisega.

2. Joogikohtade avamine on tunduvalt suurendanud alkoholi tarvitamist ja koos sellega on kasvanud huligaansus, perekonnatülid, teenistuse mahajoomine.

3. Kohalik seltskond, vaatamata sellele, et keeluõiguse kaotamine toimus kibedal tööajal ja laiemad hulgad ei saanudki sellest niipea teadlikuks, reageeris sellele ometi 10 vallas märgukirjade jne. saatmisega. Ankeedile vastajad pea eranditult pooldavad kohalikku keeluõigust. Paljuid on joogikohtade avamise vastu sammude astumisest tagasi hoidnud arvamine, et sel puhul niikuinii ei arvestata rahva soovidega.

4. Joogikohti on avatud koolide, kirikute ja seltsimajade lähedusse ja seltsimajadesse, kus nad avaldavad halba mõju kasvatus- ja seltskondlikule vabaharidustööle.

5. Alkoholi salamüük on näidanud viimastel aastail kõikjal tagasiminekut ja vabamüük on seda tagasiminekut ainult pidurdanud.

6. Alkoholi kodune salapõletamine esineb vähesel määral. Alkoholi vabamüük sellele mõju ei avaldanud.

7. Koduõlle valmistamine on üldine. Koduveini valmistatakse intelligentsi ja jõukama kihi perekondades ja näitab koduveini valmistamine suurt vähenemist. Alkoholi vabamüük nende valmistamisele mõju ei ole avaldanud.

8. Ankeedile vastajad mõistavad teravalt hukka alkoholi, ka n. n. „kapakalja“ tarvitamise organisatsioonide aastapäevadel, pidudel ja koosviibimistel.

H. Pello ja O. Ibius.

Täienduste ja paranduste leht

E. Karskusliidu 1934./35. a. aruande juure.

Kuna aruande koostamine ja trükkimine, et asemikkudekogu koos-olekuks valmis saada, pidi sündima erakorralise kiirusega, siis sattus sinna mõningaid eksitusi, samuti ei olnud mõni osa veel valmis. Kõik need täiendused ja parandused on toodud sellel lehel.

Valga-Võrumaa osakonna rahaline aruanne.

Tulud:

1.	Karskusõhtuist (keskm. sissetul. õhtult kr. 9.74)	Kr.	691.93
2.	Eesti Karskusliidult:		
	a) toetusena	Kr.	730.39
	b) karbikorjanduse arvel	„	40.46
3.	Asjade loteriist	„	147.70
4.	Igakuulised toetused	„	245.64
5.	Kirjanduse müügist:		
	a) Liidult saadud	Kr.	45.39
	b) Osakonna erikirjandus	„	17.23
6.	Muusika toetus	„	16.56
7.	Ametiasutiste toetus	„	52.—
8.	Org-id ja osakonna isikliikmete liikmemaks	„	16.05
9.	Mitmesugust	„	51.17

Kokku Kr. 2054.52

Kulud:

1.	Instruktori palk, perekonna abiraha ja vanusetasu	Kr.	780.18
2.	Sõidukulud ja päevarahad	„	272.19
3.	Kantselei, post ja trükitööd	„	104.08
4.	Inventar	„	1.75
5.	Instrumentide tarbed ja remont	„	31.61
6.	Instruktori perekonna arstiabi	„	11.22
7.	Toetajaile „Külvaja“ tellimine ja preemia org-idele	„	7.09
8.	Võla katteks (instr. saamata palk)	„	742.36
9.	Ettenägemata ja laenu %	„	20.93
10.	Mitmesugust	„	83.11

Kokku Kr. 2054.52

Kesk-Eesti osak. aruande juurde:

Läänemaaalt Valgu, Velise, Päärdu ja Raba koolid on eksikombel trükitud Harjumaa koolide hulka, niisama Pärnumaalt Vee algkool.

Pärnumaa koolide hulgast on eksikombel jäänud välja Võiste algkool.

Harjumaa Raikülas oli karskustegevus nii Raiküla algkoolis kui ka Raiküla lastekodus koos kodu algkooliga ja Järvakandis alg- ja täienduskoolis.

Üldse külastatud koole Pärnumaal 42, Järvamaal 10, Harjumaal 10 ja Läänemaal 4, kokku 66.

Keskmine osavõtt on suurenenud 32 inimese võrra karskusõhtult võrreldes eelmise aastaga. Nii oli keskmine osavõtt 124 inimest.

Tähtsamate osakonna ettevõtetena tuleb välja tõsta karskuspüha ja emadepäeva korraldamist Pärnus, mille laialised ettevalmistustööd lasusid peamiselt osakonnal ja nõudsid rohkesti aega ja vaeva.

Rahal. aruande juures tuleb silmas pidada, et puudu jääb eelarveaastal vältiti sellega, et instr. Arn. Oksa kustutas oma nõudmisi osak. vastu saamatajäänud palga, perekonnaabiraha jne. eest kokku kr. 549.45. Rahal. aruande järel nimetatud võlg kr. 1229.40 on pärit eelmistest aastatest, mitte aruandeaastalt.

Liidu instruktori R. Hansson'i tegevuse kokkuvõte.

Koosolekuid korrald. 119 kokku 9453 osavõtjaga (neist maksulisi 7607).

Koolides esinetud 8 korda, kokku 453 õpilase osavõtul.

Külastatud kümme korda karskusorganisatsiooni ja rida usaldusmehi, leitud usaldusmeeste kandidaate, kolmes kohas alus pandud noorte karskustoimkondadele ja loodud sidemed ühe tugeva sõprusorganisatsiooniga.

Koosolekuist on olnud 26 koduõhtud laiemas ulatuses, kus kaasa on aidanud kohalikud õpetajad ja õpilased vastavasisuliste ettekannetega. Eriti kordaläinuks võib seesuguseid koduõhtuid pidada Järvamaal Seidlas, Virumaal Kurtal ja peale selle mitmetes Harjumaa koolides.

6 koosolekut jäid mitmesuguste kohalikkude takistuste tagajärjel pidamata, kuigi instr. viibis kohal.

Ametikohuste täitmisel viibis instr. Tartust väljaspool kokku 130 päeva.